

Zenei portrék

Krombholz Károly művészetében és a zenetörténetben

Csőke Andrea

Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar

Előadóművészet, klasszikus-zongora szakirány

III. évfolyam

Témavezető: Dr. Kerek Ferenc, egyetemi tanár

A délvidéki kultúrát tanulmányozva figyeltem fel Krombholz Károly munkásságára, aki a Vajdaság zenei életének kiemelkedő egyénisége volt mint előadóművész, pedagógus és zeneszerző. Alkotói munkássága azonban, bár jelentős, mégis lassan feledésbe merült mind Szerbiában, mind a magyar kultúr-területen.

Azzal a céllal készítettem a dolgozatot, hogy felhívjam a figyelmet Krombholz Károly munkásságára, erre a nem mindennapi életútra, aki bár Budapesten született, mégis Vajdaságban kereste majd találta meg az érvényesülését, aktívan bekapcsolódva az ottani zenei élet szervezésébe és gazdagításába. Művei közül 12 Hangversenyetűdjével foglalkoztam részletesebben, amelyek vizsgálendő témaként és előadóművészi feladatként is újdonságként szolgáltak számomra.

Életrajz:

Krombholz Károly Budapesten született, 1905. december 20-án, gyermekéveit azonban Szabadkán töltötte. Szülei támogatták a zenei pályán, hiszen édesapja is zongorázott, zongorahangoló mester volt a Szabadkai Zeneiskolában.

Szabadka igen gazdag zenei élettel rendelkezett XX. század elején. A szabadkai Városi Színházban szinte állandóan szólt a zene, s az operettek mellett olyan operákat is előadtak, mint Puccini Pillangókisasszonya és Mascagni Parasztbecsület című operája. A Pest Szálló nagytermében rendszeresen szerveztek koncerteket, a dalárdák, katonazenekarok a mindennapi élet része voltak, s 1908. február 12-én a Lányi Ernő által létrehozott filharmónia is megtartotta első hangversenyét, igényes, változatos műsort adva elő. A szabadkai születésű Kosztolányi Dezső erre az alkalomra írta Prológ című versét. Bár Krombholz egészen fiatal volt ezekben az években, a város zenei életének sokszínűsége nagy hatással volt rá, s arra ösztönözte, hogy a zenei pálya mellett döntsön.

A Szabadkai Zeneiskola diákja lett, ahol Radó Imréné volt a tanára. Hamarosan merész célt tűzött maga elé: a bécsi Zeneakadémiára való bekerülést. Első alkalommal a felvételi vizsgáig sem jutott el, mivel az útlevél megszerzése nem volt egyszerű feladat abban az időben. Végül, nehézségek árán, édesapjával hozzájutottak, és a felvételin, melyen hetven jelentkezőt számláltak, rögtön második évre vették fel, sőt, zeneszerzői próbálkozásait előadva zeneszerzés szakra is bekerült. Zongora tanára, Paul Weingarten, a nemzetközi híré előadóművész és pedagógus, mindenben támogatta.

Nagy tervekkel tért vissza Szabadkára 1927-ben, ám hiába volt Bécsben szerzett oklevele, a zenedébe nem vették fel, azzal az indokkal, hogy Budapesten született. A tehetséges zongoraművész ekkor magánórákat adott. Sok diákja volt, és sok energiájába került, mire eredményt tudott felmutatni, s diákjainak koncertet is szervezhetett.

Emellett Krombholz Károly neve zongoraművészként is egyre ismertebb lett.

Rövid pihenés után tehetségét közönség elé tárva hangversenyeket adott, többek között a városi színház színpadán. Hét-nyolc fellépése volt évente Szabadkán, ezután meghívások érkeztek mindenfelől, Újvidékről, Nagybecskerekéről, a szabadkai Népkörnek állandó vendége volt, koncertezett Zomborban, Eszéken... 1929-ben a Belgrádi Rádió megkezdte rendszeres műsoradását, ahol Krombholzzal a sikeres próbajáték után a helyszínen szerződést kötöttek rögtön két koncertre, így stúdiókoncerteken játszhatott. Utána folyamatosan fellépett Belgrádban, nem csak a stúdióban, élőben is. Leggyakrabban Liszt Ferenc és Chopin műveit játszotta, választékos ízléssel, érzékenységgel. A második világháborúig több mint hetven hangversenye volt Ausztriában és Jugoszláviában, s ebből csaknem húsz a Belgrádi Rádióban. A korabeli sajtókritikák is elismerően számolnak be előadóművészi tevékenységéről.

Mindemellett zeneszerzéssel is foglalkozott, erről így vall Pándi Oszkárnak adott interjújában, melyet hetvenedik születésnapja alkalmából készített vele az Újvidéki Rádió számára:

„A saját műveimet legtöbbször magam adtam elő. Talán azért, mert akkor, amikor ezeket a műveket leírtam, az „ujjaimban” voltak, és nem kellett sok ahhoz, hogy egy kis csiszolással a koncertpódiumra vigyem őket. A közönség pedig – nem is tudom, hogy magyarázzam ezt – valahogy túl udvarias volt velem szemben. Az én szerzeményeimet mindig jobban megtapsolták, mint a standard műveket és ez, természetesen, nagyon jólesett. Ösztönzőleg hatott és további alkotómunkára serkentett.”¹

Kezdetben későromantikus stílusban komponált, majd az évek során egyre modernebb zeneszerzői eszközök felhasználásával is élt.

A második világháború után Željko Straka került a zeneiskola igazgatói posztjára, s nyomban szerződtette Krombholzt. Ez reményekkel kecsegtetett a nehéz háborús időszak után. Ezekben az években több szólóestet adhatott, gyakran lépett fel Szegedi Sándorral, a kiváló hegedűművésszel, majd a belgrádi Stanković Zenei Szakiskolába került, ahol 1953 és 1956

¹ PÁNDI Oszkár: *Vajdasági zenészportrék* – Krombholz Károly, Családi Kör, 2005. április

között tanított. Ezután nyugdíjba vonulásáig, 1968-ig az újvidéki Isidor Bajić Középfokú Zeneiskola tanára volt.

Sokrétű zenei tevékenysége mellett publikált a magyar lakta területen legrégebb óta fennálló folyóiratba, a *HÍD*-ba. 1953-ban három írása jelent meg. *A vajdasági magyar zeneszerzők kérdéséről* című tanulmányában a vajdasági zenei élet hiányosságait, a „zeneszerzők” képzetlenségének kérdéseit veti fel. *Lányi Ernőről* is írt egy tanulmányt, majd *Kritika és a közönség* címmel is közzétett egy újabb cikket, amelyben az előadó nyilvánosság előtti szereplésének elhivatottságát, a sajtó, közönség és a kritikusok viszonyát és szerepét boncolgatja.

1991. február 15-én halt meg, nyolcvanhat évesen.

Krombholz és a komponálás:

„Az persze tévhit, hogy egy mű attól modern, hogy mindenféle hamis hangokat keres össze az ember. Én úgy gondolom, hogy egy-egy mű értékét a minősége, gondolatvilágának szavahihetősége határozza meg. Minden korszakban voltak jó és voltak gyenge művek. Ez ma is így van.”²(Krombholz Károly, 1975)

Krombholz fiatalkorában foglalkozott zeneszerzéssel, s amikor Bécsbe került tanulmányai folytatása végett, és a komponálást elkezdte tanulni, a romantikus iskola hatott rá leginkább. Zeneszerzés tanára, Richard Stöhr kezdetben hozzá hasonlóan a romantikus zene híve volt, viszont mire Krombholz hozzá került, akkor már modern zenét komponált, ám diákjaitól nem követelte meg ezt.

Első romantikus próbálkozásai közé tartozik az a sorozat is, melyről dolgozatom szól: 1927-28-as években írta meg *Hangversenyetűd* sorozatát. Ezután az 1930-as év folyamán jelent még meg a szintúgy romantikus szellemben komponált *Változatok egy Beethoven-témára* című műve, a *Legenda és a Romantikus szvit, kétzongoróra*.

Nem zárkózott el az újításoktól, a neoromantikus hangvétel után magyar népzenei motívumok jelentek meg művészetében, Liszt és Erkel hatása érzékelhető, majd Bartók Béla népdalgyűjtő munkássága volt rá nagy hatással. Az Új Bécsi Iskola mestereinek expresszionista művészete is megihlette, merészebb hangvételű kompozíciók megírására ösztökélte, fiatal zongorista növendékeknek írt miniatűrjeiben és hangverseny-kompozícióiban egyaránt.

Az 1961-ben írt *Csillagképek* című műve teljesen kötetlen zongorakompozíció, melyen az avantgard hatása érzékelhető. „Szabad ritmusaival, foszlányszerű színfoltjaival és a címében is

² PÁNDI Oszkár: *Vajdasági zenészportrék* – Krombholz Károly, Családi Kör, 2005. április

feltüntetett kozmikus sejtelmességgel” (ahogyan Pándi jellemzi a művet írásában), a Zágrábi Zenei Biennále szakavatott nemzetközi közönségének figyelmét is felkeltette.

A tanítványoknak írt műveiből a Vajdasági Zeneszerző Egyesület adott ki válogatást, először a *Gyermekország* címűt, 1972-ben, mely 11 apró zongoradarabot tartalmaz (pl. *Ábécé, Hintá, Sötét-világos*), melyek finoman adagolt disszonanciával, a modern zene hangzásvilágával ismertetik meg a tanulókat. Az 1981-ben kiadott *Vázlatkönyv* bácskai és szlavóniai magyar népdalokat tartalmaz, 10 kis zongoradarab formájában, ehhez hasonlóan bánáti és szlavóniai motívumokat találunk a *Tíz kis szonatina* című művében is, amelyet szintén 1981-ben adtak ki.

Az ötvenes, hatvanas évek folyamán írta meg legkiemelkedőbb kompozícióit: az eredetileg zongorára komponált *Vision et Burlesca* címmel ellátott szimfonikus zenekari darabot, a *Bácskai vázlatokat*, és a *Gombosi táncok* című zongorakompozíciót. Ezekben a művekben a vajdasági népzenei motívumok vegyülnek a korabeli európai zeneszerzői megoldásokkal.

Dušan Mihalek, szerb muzikológus azt mondta művészetéről: „*Krombholz szerzeményeinek burjánzó expresszionista szövete akkor válik igazán tartalmassá, hatásossá és teljessé, amikor megjelennek benne a magyar dallamok - nemegyszer idézet formájában. A népzene képezi azt a szűrőt, amely zenéjét megóvjá a szélsőséges avantgardizmustól és felesleges kísérletezéstől.*”³

A *Vonószekari szvitet*, egyik utolsó művét az Újvidéki Kamarazenekar felkérésére írta, melyet a Rádió M Stúdiójában mutattak be, 1971-ben. A Vajdasági Filharmónia vonóskara ezzel a művel köszöntötte munkásságának 50. jubileumát ünneplő Krombholz Károlyt.

Portrék a zenetörténetben:

A portré az embernek szobrászati, festészeti, fotóművészeti vagy zenei műben megalkotott képmása, mely az individualitásból következik. Először a festészetben, a reneszánsz századaiban jelent meg, mivel ekkortájt értékelődik fel az egyéniség, s az ezt megelőző egyház-centrikus szemléletet felváltja az emberközpontúság. Az ember megörökítése már a személyiség ismertetőjegyeinek ábrázolását is magában hordozza, hiszen az „egyes” emberek ábrázolása válik ekkor fontossá.

A zenében a kontúrok megrajzolása nem ecsetvonásokkal történik, s a vászon is megfoghatatlan, végtelen. A hangszínek, dallamrajzok, karakterek, és zeneszerzők esetén egy-egy ritmusképlet használata - mely az évek folyamán elválaszthatatlanul egy adott szerzőhöz

³ PÁNDI Oszkár: *Vajdasági zenészportrék* – Krombholz Károly, Családi Kör, 2005. április

kapcsolódnak - , az adott személy hangulatait, jellemét, temperamentumát, esetleg művészetének jellegzetességeit, lényének megformázását teszik lehetővé.

A zenetörténetben mindez nem vált szokványossá, azonban több zeneszerző is élt a lehetőséggel, hogy a lényegre megragadja mindabból, amit egy emberben fontosnak tart, és a zene nyelvére fordítsa. A zenei ábrázolás e sajátos megoldásával Krombholz Károly is élt, amelyet híressé vált elődei kezdtek el.

A francia barokkban főként François Couperin nevéhez fűződik a portrékomponálás, aki az emberi arcképek, jellemek ábrázolásának kiemelkedő mestere volt.

Couperin 1693-tól XIV. Lajos orgonistája volt, ezért portréinak „főhősei” a királyi udvarból kerültek ki. Hogy csak néhány példát említsek, a *La Majestueuse* című csembalódarabjával XIV. Lajos királyt festi meg, a *Bourbonnois– Gavotte* XIV. Lajos legkedveltebb leányának, Louise Françoise de Bourbonnak alakját jeleníti meg, a *La Prude – Sarabande*, *La Favorite – Chaconne à deux temps* című darabok pedig a király második feleségének, Madame de Maintenon tulajdonságainak megfestői. Couperin nem különösebben kedvelte őt, s ennek művében is –bár burkoltan-, hangot adott. A *La Prude* darabban, az álszemérmességet és puritánságot díszítetlenséggel hangsúlyozza, a *La Favorite* nyomasztó karaktere pedig a gyászos, szürke egyéniségét jeleníti meg.

Ezután a romantika korában találkozunk újra az emberi portré ábrázolásával, Robert Schumann és Liszt Ferenc művészetében. Schumann *op. 9-es Karnevál* (1834-1835) című művében a variációs ciklus forgatagából váltakozva emelkednek ki a zeneszerző életében fontos szerepet betöltő emberek sziluettjei, példaképei, barátai, szerelmei. Tizenkettedik tételként Chopin – portrét hallgatunk, a tizenhatodik tétel pedig a Paganini címet viseli. Chopint széles ívű zenével ábrázolja, s annak ellenére, hogy a tételjelzés *molto appassionato*, Chopin nocturnjeinek világát idézik. Schumann 1835-ban ismerkedett meg Chopinnel, Paganinit pedig az 1830-as években hallotta hangversenyezni, s Paganini játékának hatására döntött a zongoravirtuózi pályára mellett. A Paganini címet viselő portré hegedűszerű figurációkat tartalmaz, Paganini játékának ördögösségét jeleníti meg.

Ernestine von Fricken és Clara Wieck (a majdani Clara Schumann) is szerepelnek a variációs sorozatban, portréjuk megrajzolásakor az Estella (13. tétel) és a Chiarina (14. tétel) nevet viselik.

Schumann után a forradalmi romantika nagy egyénisége, Liszt Ferenc is megalkotta zenei portrészorozatát, *Magyar Történelmi Arcképek* címmel, mellyel a XIX. század nagy magyarjainak kíván emléket állítani, politikusoknak, és művészeknek név szerint: Széchenyi István, Eötvös József, Vörösmarty Mihály, Teleki László, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, és Mosonyi Mihály.

Az idősödő Liszt, ahogy mondja, „*nach dem Leben gezeichnet*”, az élet után mintázva alkotta meg ezt a sorozatot. Petőfit a kaszányából Liszt Sopronban tartott jótékony célú hangversenyére szökött. Vörösmarty ódájában köszöntötte, amire Liszt *Hungarica* című szimfonikus költeményével válaszolt. Deák Ferenc tisztelettel volt irányába, Mosonyi Mihály legodaadóbb hívei közé tartozott, mint kritikus és gyakorló zenész, Teleki László grófot pedig „a szép magyar jellem tökéletes megtestesítőjeként” ajánlotta be Marie d’Agoult-nak. Eötvös József családjával Liszt legbensőbb baráti körébe tartozott, Széchenyi Istvánnak nagy tisztelője volt. Gárdonyi Zoltán elemzése szerint viszont ezek inkább halotti maszkok, melyekben az induló-ritmusok, a csárdás elemei lüktetnek, a kürtriadó-hangjának felidézésével fűzi ciklussá a variációs sorozatot, melyek egytől egyik siratók, gyászindulók.

Krombholz és a portrék:

Krombholz Károly 1927-ben és 1928-ban komponálta meg azt a Hangverseny-etűd sorozatát, amely tizenkét muzsikusi arcélét tartalmazza. Alapos szakmai tudásra, s a különböző korszakok zongorairodalmának átfogó ismeretére vall, hogy a XIX. és XX. század nagy zenei egyéniségeinek stílusbeli portréját megrajzolhatta, olyanokét, mint: Eugen D’Albert, Ignaz Friedman, Camille Saint-Saëns, Sergej Rachmaninov, Emil Sauer, Anton Rubinstein, Ignaz Paderewski, Leopold Godowsky, Ferruccio Busoni, Liszt Ferenc, Igor Strawinsky és Claude Debussy.

Az előbbi zeneszerzőkkel ellentétben, akik portrékomponálásba kezdtek, ő valószínűleg nem találkozott etűdsorozatának „szereplőivel” személyesen, bár nagy részükkel egyidőben élt, ezért azt mondhatnám, az általa nagyra tartott zeneszerzők, előadók emlékét kívánta megörökíteni saját művészetében. A megszemélyesített muzsikusokat valószínűleg tudatosan válogatta össze. Véleményem szerint a kulcsszereplő Liszt Ferenc, aki Krombholz példaképe volt, s akinek portréja a kötet arany metszetében foglal helyet. A sorozatban szereplők közvetlenül vagy közvetetten kapcsolódnak Liszt nevéhez, s ez által Krombholzéhoz is.

Eugen D'Albert (1864-1932) és Emil Sauer Liszt tanítványai voltak, utóbbi egészen Liszt haláláig (1886). D'Albert készítette a legelső felvételeket Liszt műveiből, s amellett, hogy kiváló zongoraművész volt, zeneszerzőként is termékenynek bizonyult, többek között 21 operát írt, két vonósnégyest, cselló koncertet valamint két zongora koncertet. Krombholz virtuóz, *Presto brillante* előjegyzéssel ellátott művel emlékezik meg róla.

Ignaz Friedman-nal (1882-1948) Chopin és Liszt felvételek maradtak fenn, saját kompozícióinak nagy része pedig zongora miniatúra. A lengyel zongoraművész és zeneszerző stílusa könnyed, nyugodt hangvételű. A kötetben második darabként foglal helyet, rövid *Vivace scherzando* tételként.

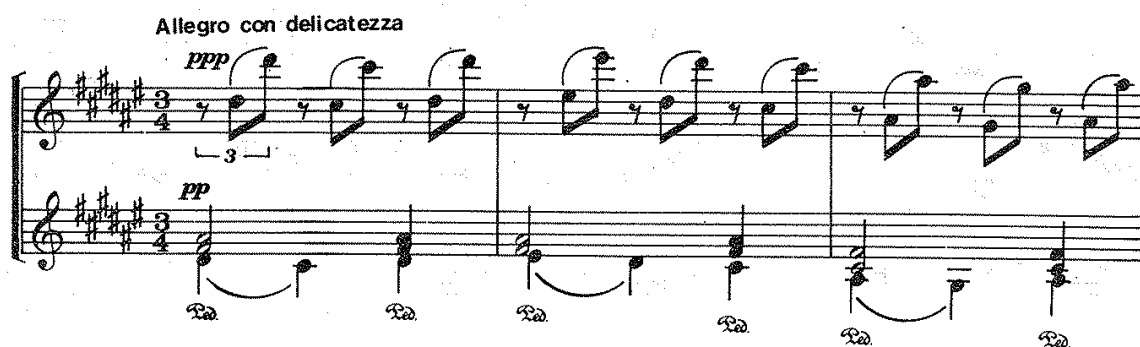
Camille Saint-Saëns (1835-1921) szerint „*A művészet joga, hogy mélyre hatolva beférkőzzék magát a sötét és elhagyatott lelkek rejtett titkaiba. Ez a jog azonban nem kötelesség.*”⁴ Krombholz ennek megfelelően drámaiságot nélkülöző, a sok kettősfogás, oktáv ellenére is könnyed hangvételű darabbal állít emléket neki. Saint-Saëns virtuóz zongorista volt, tehetségét Liszt, Rossini és Berlioz is elismerte, zeneszerzői munkásságával a francia hangszeres zene kiemelkedő egyéniségévé vált. Liszt példaképe, ösztönzője volt. A *Sámson és Delila* című művét Liszt mutatta be Weimarban, 1877-ben. *III. Szimfóniáját* (1886), az *Orgonaszimfóniát* pedig az akkoriban elhunyt Liszt Ferenc emlékének szentelte.

Szergej Rachmaninov (1873-1943) művészete kétségkívül közel állhat Krombholzéhoz, hiszen kezdetben ő is a neoromantikus stílus képviselője volt, s Rachmaninov elismertsége, mint zeneszerző, váratott magára, ellenben zseniális előadóművészi tevékenységével nemzedékének legnagyobb zongoristájaként tartjuk számon. A Rachmaninov-portré hangulata az *op. 16 No.4-es Zenei pillanatok (Moments Musicaux)* című darabjának hangvételét, és kidolgozását veszi kölcsön, a viharosan gomolygó bal kéz fölött akkordfogásokban jelenik meg a dallam.

⁴ Denis MATTHEWS: *Zongoramuzsika kalauz*, Zeneműkiadó Budapest, 1976

Emil Sauert (1862-1942) a világhírű zongoraművészt, aki a kor egyik legnagyobb Liszt és Chopin interpretálójának tekintették, a sorozat ötödik darabjaként festi meg, az alsó szólamban hosszú dallamvonalak megrajzolásával, a jobb kézben pedig a dallamhangokat triolakísérettel megerősítő tört oktávfelrakással színezi. Mindeközben zsonglörködik a hangnemekkel. A zenei mondandók végén fölfelé haladó hármashangzatokat hallhatunk, ami jelképezheti Sauer töretlen sikereit, s előadóművészi pályafutásának egyre feljebb való törekvését, annak ellenére is, hogy pályája utolsó harminc évében kilenc ujjal kellett játszania.

Anton Rubinstein (1829-1894), orosz zeneszerző, karmester és zenepedagógus, s a XIX. század legnagyobb zongoraművésze volt, Liszt Ferenc mellett. 1840-ben tanára koncertkörútra vitte Párizsba, itt ismerkedett meg Liszttel, aki ettől kezdve mindig támogatta zenei pályáját. Előadói tevékenységének sikerességét kizárólag Liszt múlta felül. Mindemellett termékeny zeneszerző volt, aki elsősorban a komponálást érezte saját hivatásának, s másodsorban az előadóművészetet. Kortársai szerint zongorajátékát lehengető szenvedély és elegancia jellemezte. A Rubinstein-portré hármashangzat-felbontásokban elrejtett dallamhanggal, tüzes szenvedélyességgel jeleníti meg az orosz zeneszerzőt, *Allegro molto agitato* előjegyzéssel.

Ignaz Paderewskit, (1860-1941), a lengyel zongoraművészt és zeneszerzőt, a világ zenei közvéleménye Liszt Ferenc és Anton Rubinstein utódának tartotta. Érzelemgazdag, virtuóz zongorajátékával, s világszínvonalú interpretációjával - főként a Chopin művek előadásakor -, teljesen lebilincselte hallgatóságát. Legendás hírét azonban földadta népének szabadsága és boldogulása érdekében. 1921-ban Lengyelország nagykövete lett, majd külügyminisztere, végül miniszterelnöke. Krombholz bonyolult, szövevényes virtuóz darabbal emlékezik meg a sokrétű művészről. Nevéhez fűződik még a lengyel Chopin-összkiadásának sajtó alá rendezése.

Leopold Godowsky (1870-1938) leginkább átíratáról vált ismertté, ezek közül is leghíresebb az 53 *tanulmány Chopin etűdjei nyomán* (1894-1914), amelyben az egyébként is

bonyolult etűdöket ellenszólamokkal, futamok jobb kézről bal kézre való áttevésével, esetleg két etűd egymásba szövésével (bal kéz játssza az egyiket, jobb kéz a másikat) teszi még összetettebbé. Ezek a művek a zongorairodalom legnehezebb művei közé tartoznak. Godowsky 1886-ban Európába utazott (mivel előzőleg nevelőapjával és édesanyjával az Egyesült Államokba mentek), hogy Liszt Ferencnél tanulhasson, viszont balszerencséjére mire odaért, Liszt meghalt. Ekkor ismerkedett meg *Camille Saint-Saëns-nal*, aki közeli kapcsolatban állt Liszttel, s akivel később szoros barátságot ápoltak. Godowsky közönsége, kritikusai, és művésztsársai körében is kivívta magának a megbecsülést. Busoni, Arthur Rubinstein és Rachmaninov egyaránt tisztelői közé tartoztak.

Krombholz átfogó műismereti tudásáról tanúskodik az általa megkomponált mű is, amellyel a virtuóz technikájáról híres Godowskyt ábrázolta. A műben nincsenek technikai bravúrok, szinte lejátszhatatlan részek, amint azt várnánk, hanem annak éppen ellenkezőleg: lírai dallamot komponál, a közép részben néhány soros Cadenza-val, amely után visszatér a mű alaphangulata. A líraiság ellenére, mivel Gesz-dúrban van, a kotta leolvasását megnehezíti a rengeteg dupla módosítójel. Godowsky egyik kísérletező művének hangulatát festi meg ezzel, méghozzá a *Java szvit* címűét, amelyet a gamelán zene hangzatosságának hatása alatt komponálta a lengyel-amerikai zeneszerző. Csáth Géza egy budapesti hangversenyéről így írt: „*Az a művészet, amit ő képvisel, tiszta, nemes esztétika, amelyben az abszolút technikai készség csak eszköz.*”⁵

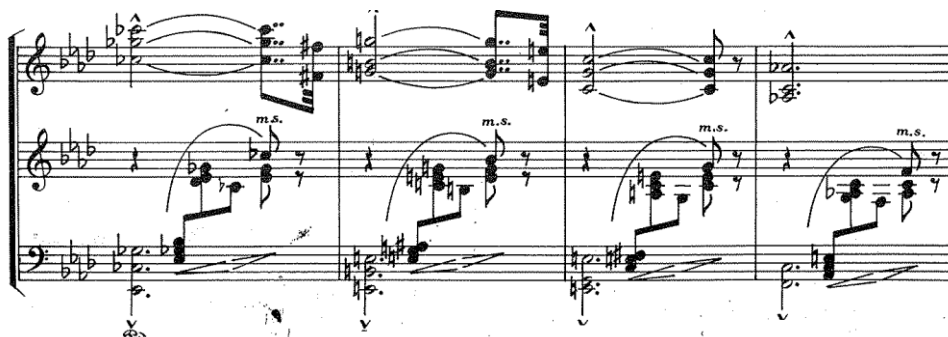
Ferruccio Busoni (1866-1924) követte legközvetlenebbül Liszt zeneszerzői és előadói példáját. A XIX. század második felében korának legjelentősebb Bach-interpretátorát látták benne. Érdeklődött a zenefilozófia iránt is, és rengeteg zongoraművet komponált, a posztromantikus, neo-brahmsitól a merészen kísérletezőig. Példaképének Bachot, Beethovent és Lisztet tartotta. Krombholz és Busoni stílusváltásaiban is hasonlóságokat figyelhetünk meg, utóbbinak művészete bejárta a neoklasszicizmus, félig atonális és romantikus zenei világot is.

Liszt Ferenc (1811-1886), amint már említettem, a kötet kulcsszereplője, hiszen a felsorakoztatott zeneszerzők mindegyike kapcsolódik hozzá valamilyen módon, ha kézzelfoghatóan nem is, de Liszt hatása érzékelhető.

Krombholz bécsi tanára, Weingarten, Emil Sauernél tanult, aki Liszt Ferenc egyik legkiemelkedőbb képességű tanítványaként vált ismertté, nem véletlen hát, hogy Krombholz

⁵ SZALÓCZY Péter: *Elfeledett zeneszerzők*, Typotex, Budapest, 2007

Liszt Ferencet tartotta példaképének. A Liszt-portréban a magyar zeneszerzőre jellemző emelkedett, fenséges hangvételt jeleníti meg, a sűrűn használt pontozott ritmussal, és azzal a módszerrel, amellyel a zongorista azt a hatást kelti hallgatójában, hogy három keze van.

Igor Stravinsky (1882-1971) ábrázolásánál Krombholz az orosz szerző fiatalkori kompozícióinak hangvételét vette alapul, amelyben orosz népi dallamok, és népmesék világát idézi a közönség elé, amelyet például a Petruska (1911) című kompozíciójában is megtapasztalhatunk. Stravinsky az egyik leguniverzálisabb zeneszerző, minden stílusban otthonosan mozgott, a modern zene teljes eszköztárát magáénak tudta, s a dodekafóniát sem vetette meg. Krombholz később, Stravinskyhoz hasonlóan sok zeneszerzői stílust kipróbált, s beépített művészetébe.

Claude Debussy (1862-1918), a francia impresszionista zeneszerző, a futó pillanatot, képzettársítást jelenítette meg zenéjével, mindezzel új színekkel gazdagítva a muzsika világát. Mind a modális, mind a keleties zene beépítésével új hangzásvilágot hozott létre, emellett érzékeny ritmikája, és még sok más eszköze tette őt a francia zene kiemelkedő egyéniségévé. Bár újszerű a nyelv, melyet zenéjével beszél, Liszt *Villa d'Este szökőkútjai* című művének harmóniai felépítése, egyértelműen Debussy világának előrevetítője. Emellett a programzene, a címben leírtak ábrázolása is Lisztől ered, melyeket, bár más tartalommal, másféle kifejező eszközzel, de Debussy is előszeretettel alkalmazott.

Összegzés:

Krombholz Károly munkásságában a 12 Hangversenytűd szép példája annak, hogyan tekintett a XX. század elején Bécsben tanult, széles műveltséggel és zenei tudással rendelkező szerző a nagy zenei elődök munkásságára, s leszűrve a sajátos stílusjegyeket, hogyan alkotta meg saját zenei portréit, a XIX és XX. század nagy zeneszerzőinek, példaképeinek emlékére.

Felhasznált irodalom:

- A hét zeneműve*, szerkeztette: Kroó György, Kovács Sándor: Magyar történelmi arcképek, Zeneműkiadó Budapest, 1979
- BARACIUS Zoltán: *Krombholz Károly*, Hét nap folyóirat, 2005-ös évfolyam 27. Szám
- DARVAS Gábor: *Zene Bachtól napjainkig*, Zeneműkiadó Budapest, 1981
- DARVAS Gábor: *Zenei zseblexikon*, Zenemű kiadó Budapest, 1978
- Denis MATTHEWS: *Zongoramuzsika kalauz*, Zeneműkiadó Budapest, 1976
- HAMBURGER Klára: *Liszt Kalauz*, Zenemű kiadó Budapest, 1986
- HÍD folyóirat, 1953-as évfolyam
- KALAPIS Zoltán: *Életrajzi lexikon II. kötet*, Fórum könyvkiadó, Újvidék. 2003, 568. oldal
- KROÓ György: *Robert Schumann*, Bibliotheca, 1958
- PÁNDI Oszkár: *Vajdasági zenészsportrék – Krombholz Károly*, Családi Kör, 2005. április
- PEKÁR Tibor: *Szabadka zenei élete 1900 – 1918*, Életjel 2002
- PEKÁR Tibor: *140 Godina Muzičke škole u Subotici*, Életjel 2007
- SZALÓCZY Péter: *Elfeledett zeneszerzők*, Typotex, Budapest, 2007
- Vlastimir PERČIČ: *Muzički stvaraoči u Srbiji*, 1969